

Euskaltzaindia sortzearen 75. urtemuga. (1918-1993)

Nahiz eta 1918. urtean Euskaltzaindia Bikaiko Foru Diputazioak sortu eta gero urte hartako udazkenean Araba, Gipuzkoa eta Nafarroako diputazioek atxekimendua eman, 1832.eko ekainaren 29an Jose Paulo de Ulibarri y Galindez jaunak Pedro Novia de Salcedori ber-soan honela zioen:

“Ogueta lau guizon
bear dira icentau
Guernicaco bazarrean
euzkeraren ganean
eguiteco aleguiñ au”.

Behar bada, lehen aipamena euskararen Akademia sortzeko Jose Francisco Aizquibel azkoitiarrak (1798-1864) eskaini zuen, hots:

“Esto mismo quisiéramos que sucediera con nuestro Euskera, que poco a poco se formase un dialecto clásico o literario, que comprendiesen igualmente los habitantes de todo el país Vascongado indistintamente... Para esto es indispensable la formación de una *academia* compuesta de vascongados...”

Gero ditugu Arístide de Artiñano, 1886.eko Euskal Jaietan, Durangon azaldua Akademia sortzearena. Gero dauzkagu Adolfo Gabriel de Urquijo Bizkaiko Diputazioko Burua izan zena, R. M. de Azkue, J. de Urquijo eta abar.

Baina benetazko sortzea 1918.eko urtarrilaren 25ean gertatu zen Bizkaiko Diputazioan Kosme Elgezabal eta Felix Landaburuk egin eta onartu proposamenean.

Sortze-ekitaldia Eusko Ikaskuntzak Oñatin ospaturiko Biltzar Nagusian eman zen. Beraz, duela 75 urte sortu zelarik Euskaltzaindiak aurten nahi luke zenbait ekintzez ospatu urtemuga.

Iragan urtarrila 29an, 1993ean, Euskaltzaindiaren egoitzan eman zitzaien haisera urtemugako ospakizunei, zeinetan Jean Haritschelhar

euskaltzainburua, Jose Antonio Arana Martija euskaltzaina, bibliotekari eta diruzaina eta Bizkaiko foru diputatu nagusi den Jose Alberto Pradera mintzatu ziren. Aipatu ekitaldian urtemugaren oroitarria desestali zuten Euskaltzainburu eta Foru Diputatu Nagusiak.

Euskaltzaindiak duela hogeitabost urte, Oñatiko Arantzazun berrogeita hamargarren urtemuga ospatu zuen 1968.eko urriaren 3, 4 eta 5ean Manuel Lekuona euskaltzainburu zelarik. Biltzarraren gai bakarra "Euskararen batasuna". Ondoren Biltzar hartako zenbait puntu hobeto aztertzeko, Euskaltzaindiak antolatu zituen hurrengo Biltzarrak, alegia, 1978an, Bergaran, Luis Villasante euskaltzainburu zuelarik. Hurrengo urtean Arrasaten eta 1984ean Iruñean gramatikari buruz.

Euskaltzaindiak zazpi urtez Biltzarrik ez du egin, baina 1991 urtean L. L. Bonaparteren omenez "Nazioarteko Dialektologia Biltzarra" antolatu zuen egoitza berria eta orain arte inoiz izan ez duena inauguraturik. Eta, azkenez, duela zenbait hilabete, 1992eko irailean Maulen eta Donapaleun XII. Biltzarra ospatu zuen A. Oihenarten omenez.

75 urtemugaren inguruan

Euskaltzaindiak egoitza inauguraturik eta bere Azkue Biblioteka ere estrenatuta izanik sortzearen hirurogeita hamabost urtemugaren ospakizunak urratzen hasiak ditugu. Erakundeak urte honen irailaren 30ean Oñatin eta "batasunaren" Biltzarra burutu zen Arantzazun ospakizunak hasteko asmoa du Euskal Herriko agintari eta zenbait erakundek parte hartuko dutelarik. Gero, urteko azken hilabetean, Akademiaren egoitzan, hizkuntzen egoera politiko-administratibo desberdinak direla eta sinposiuma burutzeko asmoa dauka Euskararen Erret Akademiak.

Bestalde, 1994. urterako Erakundearen zenbait batzorde iraunkor lanean ari dira euskararen inguruko gai desberdinez, alegia: Lexikografia, Gramatika, Onomastika eta Literaturaz.

Gai hauetaz txostenak prestatzen ari dira gero ihardunaldietan irakurri eta eztabaidatzeko. Ihardunaldiok Euskal Herriko hainbat tokitan burutzeko asmoa du Euskaltzaindiak. Goian aipatu ihardunaldiok 1994eko urriaren hasieran, XIII. Biltzarrarekin batera, amaiera izanen dute. Batzarre honek Arantzazun egin zenaren ardatz eta ildoak izango du gai behinena, hau da, 1968 urtetik hona euskarak izan dituen gora-behera eta egungo egoeraren aurrean dauzkan egokitze-kontuak izanen ditu kontutan.

Ricardo Badiola Uriarte